

Джерела до історії визвольного руху

Лист воїна УПА Ярослава Іваськіва – "Гарматія", написаний до своїх родичів, які перебували в той час за границею, і переданий підпільною поштою УПА

Дорогі Родичі!

Користаю з великої нагоди, що можу переслати до Вас цих кілька слів з рідних земель. Напевно, Ви свято переконані, що я вже не живу, а якщо живу, то думаєте, так, як ми жили тому п'ять літ. Дорога Родино, хочу Вам коротко схарактеризувати нашу боротьбу з большевицьким окупантом та нашу тернисту дорогу, якою тільки дійдемо до УССД. Щороку, коли приходить перше липня, пригадується моя річниця вступу до підпілля, а рівно ж пригадується мені, що минає п'ятий рік, як я розлучився зі своїми родичами і пішов туди, де наказував мій обов'язок. Від цього дня, коли ми роз'їхались, то я пережив немало труднощів, і якби я хотів то все Вам описати, то треба би було великої кількості паперу, і то б не скінчив, а постараюсь коротко. Напевно, Ви, дорога Родино, докладно поінформовані про нас, бо читаєте наші преси, то завжди в пресі слідкуєте, чи не знайдете щось такого, щоб дало Вам душевний спокій, а саме своїх рідних чи навіть мене.

Дорога Родино, живу виключно тільки ідеєю і вірю в це, що маю пережити, але, мимо цього, кожного дня і хвилини приготований віддати своє життя за УССД. Щоб Ви, Дорога Родино, краще були поінформовані про моє пережиття, то я постараюсь Вам описати один факт, котрий я пережив з другими повстанцями 8.02.1948 року в Синевідську Вижнім. 8.02.1948 року большевицькі

Ярослав Іваськів – "Гарматій"

бандити заблокували Синевідсько Вижне, Корчин, Крушельницю, Урич, Підгородці і Сопіт, рівно ж заблокували всі ліси на терені цих сіл. Большевицьких бандитів було коло 15000. 9.02.1948 року почали основну перевірку цих сіл і лісу. Хочу Вам рівно ж написати, як дослівно виглядає така перевірка села чи лісу, а саме: в селі роблять основну перевірку, розбивають печі, зривають підлоги і при помочі "метрових дротів" шукають в землі бандерівців. Уявіть собі, що в той час знайшли бандити щурів під землею, а партизана не могли знайти. Мимо цього, обкружують село і нікого не випускають зі села, та навіть невільно виходити господарям з хати. Така перевірка сіл існувала не раз. Цілий тиждень, рівно ж в той сам час заблокували ліс. В лісі зимою ще трудніша справа з огляду на сніг, що робиться слід, а як ні, то все-таки (зимна) земля випаровує і пізнати, що є укрите.

Той час, коли відбувалася облога на вищезгадані села, я знаходився зі своєю групою в лісі, що оточує ті села. Третього дня на нас натрапили; "приймавши бій", ми вицофалися без втрат. Цього самого вечора ми вже опинилися без нашої хати і рішили іти вмирати в село, щоб бачили селяни, яких Україна має синів, а село було горде, що воно виховало своїх героїв. Прийшовши до села, тільки переспали, як господиня нас будить і каже, що село оточене большевицькою армією. Не трачучи рівноваги, кожний відповідає господині з усміхом на устах: "Не бійтеся, якое то буде". Господиня, бачучи нас в доброму настрої, сказала до нас: "Як Вам не страшно вмирати, то мені тим більше не страшно вмирати з Вами". Користаючи з нагоди, що більшовики були одягнуті в кожухах, а ми мали кожухи такі самі, як мають ті бандити, то холоднокровно вийшли з хати і один за другим яко більшовики вийшли з терену і пішли в ліс.

Прийшли до лісу, сніг курить, вогню також не можна розкласти, тому що чоловік не знає, хто ще за другою ялицею. Під вечір того самого дня всі одногосно рішили іти даліше в село мимо цього, що село оточене і є під сильною перевіркою. Гнало нас оце, що даліше в лісі не можна було витримати, а так краще вмирати там, де клекочуть кулемети і розрив гранат. Цього вечора ми зайшли до села Синевідська Вижного, вибрали добру муровану хату і закватерували. В хаті ми поробили становища так, щоб могли битися з большевиками навіть два дні. Господарі рівно ж залишилися з нами, бо навіть не хотіли з хати виходити на нашу пропозицію, а противно сказали нам: "Ми також разом з Вами можемо вмирати за Україну". Одне щастя від Всевишнього, що большевики не приходили до цієї хати і з цих облав ми вийшли ціло.

В тих облавах впало 28 партизанів, котрі до одного вистріляли останні набой зі своїх автоматів, а гранатами розривались.

Дорогі Родичі! В нашій середовищі немає таких, щоб здавались живцем в руки, хіба трапляється одна зволоч, котра компрометує нас і наше населення. Хочу Вам описати ще один факт, як сови приготуються на зиму. Одне можу сказати: Вам буде дуже дивно, що як добре я приготуюсь, то взагалі зими не бачу, тільки спокійно живу під землею і скоро чекаю весни, щоб взятись знову до праці. Таких випадків, як я Вам вище згадав, то трапляється дуже часто, і я вже до них, можна сказати, привик і коли не чую гуркоту кулеметів, то здається мені, що це не є можливе в революції.

Хочу Вам написати про всіх, що зложили своє життя: Цмоць Кость, Цмоць Дмитро, Борис Іван, Шило Святослав, Шило Богдан, Гриб, Мисик Василько, Федько, Карпинець Михайло, Коваль Іван, Борщ Теодор, Чех, Хандон і багато інших. З нашого села геройською смертю впало 48 повстанців, з котрих ні один не здався живцем в руки ката, тільки розривали себе гранатою чи пускали останню кулю в лоб з пістоля.

Великі зміни зайшли в селі, а саме: багато вивезли родин на Сибір, родини майже всіх повстанців і тих, котрі нам допомагали. Мимо цього большевицькі варвари грабують населення, а навіть при грабежі багато вбивають селян та знущаються над дівчатами, одним словом, нагадуються мені татарські часи, про котрих читав, будши малим хлопцем, а навіть ще гірше.

Дорогі Родичі! Хочу Вам ще кілька слів написати про себе, бо це буде Вас найбільше тішити, а рівно ж будете горді, що Ви виховали сина, котрий ніколи не засоромить Вас і цілої сім'ї. Дорогі Родичі, минуло чотири роки моєї тяжкої боротьби з окупантом, але мимо цього хочу, щоб якнайдовше провадилась ця боротьба, бо тоді буду певний, що визволення України увінчається успіхом. За цей час моєї боротьби я майже все з Влодком і Страшним, котрих маю за вірних друзів.

В тім часі перехорував тиф, на котрий лежав два місяці. В 1945 р. восени зістав ранений в ліву руку, на котру пролежав три місяці. Думав, що рука буде безвладна, тому що зістав перерваним нерв, але по якомусь часі прийшла до себе, і знов закотив рукави і взявся до праці.

Влодко, мій тіточний брат, також був два рази ранений, але мимо цього здоровий як лев, нічого і мені не бракує, тільки одне, що цієї зими перестудив нирки. Мимо цього большевики про мене і про Влодка говорять: "здорові і більші".

Дорогі Родичі! Не знаю, чи Вас інтересує наша хата, бо коли іду попри неї, то хочу підпалити, тому, що не можу дивитись на неї, що колись в ній пліло безжурне життя, але поки що є вона. Тітка Морозиха живе здорова, тільки вуйко хорує, як звичайно. Тітка Параня Шило була на Сибірі і звідтам втекла з Рузею, а сини впали за святу справу.

Дорогі Родичі! Хотів би дещо більше написати про себе, але вже забув "цивільне" життя і виключно живу революційним життям, і як хотів дещо написати про себе, то тільки з життя революції, менш-більш я Вам окреслив моє щоденне пережиття, так що Ви будете в курсі справи, прочитавши цей лист. Дорога Родино! Пишу цих кілька слів до Вас всіх, а головню найбільш співчуваю Вам, мамо, але будьте горді, що виховали сина, котрий сьогодні бере участь у визвольній революції. І прошу Вас всіх: будьте за мене спокійні, бо за мене ніколи не буде Ваше обличчя рум'яніти зі встиду, а протівно, гордітимете мною. Моїм бажанням ти, брате Миросю, коли я впаду за святу справу, то ступай на мої сліди і провадь таку боротьбу, як твій рідний брат. Також прошу і інших моїх друзів, котрі опинились на еміграції. Дорога Родино! Прошу Вас, наколи цей лист дістанете, постарайтеся відписати і доручити його там, де треба.

Здоровіть від мене і Влодка, Страшного, всіх знайомих, друзів і всіх тих, які не годні боротися з нами за визволення України. Дорога Родино! Маю надію, що скоро стрінемось, а наразі бажаю Вам всім такого здоров'я і душевного наставляння, як я маю, і цілую Вас всіх, а головню Вас, Родичі, міцно цілую і остаюсь з революційним привітом.

Слава Україні!

Славко.

21. 2.1948 р.